

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Ref 5 114

Willy
Social. fu

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
✠ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ✠

18/27

97/1927

PUB

Herthas läsarinnor

göras uppmärksamma på, att Paul U. Bergströms manufakturavdelningar ha det största tänkbara urval av alla slags

Siden-, Ylle- och Bomullstyger samt Linnevaror för såväl ekiperings- som hushållsändamål.

Paul U. Bergströms A.-B.

13 Hötorget - Drottninggatan 74

54 Hornsgatan 54 (Mitt för Adolf Fredriks Torg)

HUSMODERN

köper

Bomullsgarn och Vävnader

från

**Gefle Manufaktur A.-Bol.
STRÖMSBRO**

och vet att hon erhåller
det bästa möjliga för sitt

HEM

**Svanens vävnader bästa vävnader!
Gefle garn bästa garn!**

*Zeniths
Special Blandning*

Ett margarin som tillfredsställer allas smak *Tre Ess* tillverkas efter en ny metod som förlämnar detsamma ett nykärnat och kraftigt natursmörs smak och arom, *Tre Ess* dessutom både bryner, bakar och steker som smör. Kostar endast **95** öre pr $\frac{1}{2}$ kg.

REYMERSHOLMS KRONOLJA

bästa och billigaste matlagings- och salladolja $\frac{1}{2}$ lit. kr. 2.- $\frac{1}{2}$ lit. kr. 1,10

Telefoner
539-8326-5619
Malmö

Perslow's

Siden- &
Manufakturaffär
Största urval nyheter

HERTHA

ÅRGÅNG XIV

JANUARI 1927

HÄFTE 1

Stadsfullmäktigeval.

Översikter över de nu i landsorten avslutade stadsfullmäktigevalen ha varit synliga i den dagliga pressen och därigenom har partiställningen efter valen blivit klarlagd. Hur stor del av den nya stadsrepresentationen som utgöres av kvinnor, därom meddela emellertid dessa översikter intet. Den, som även beträffande antalet valda kvinnliga stadsfullmäktige önskar gå den officiella statistiken i förväg, får således söka sig upplysning på andra håll.

Det har lyckats Hertha att få del av en sammanställning, som för femtioåtta av Sveriges städer ger valresultatet med avseende på kvinnorna. Vi anse emellertid försiktigheten bjuda att ej direkt citera siffror, då uppgifterna äro hämtade ur ortstidningar och förbiseenden kunna ha inträffat. Så mycket framgår dock klart av den erhållna uppställningen att i de städer den omfattar den kvinnliga stadsfullmäktigenumerären på det hela taget lidit en nog så betydande reducering. Jämför man stad efter stad 1926 års resultat med siffrorna från föregående val visar det sig emellertid att nedgången ej är universell. På åtskilliga platser ha kvinnorna hållit sin ställning och några städer ge exempel på en glädjande framryckning. Så ha två städer fyr-

dubblat sin kvinnliga representation. Helt visst ligger det ett ökat intresse och ett intensivt valarbete från kvinnornas sida bakom sådana resultat som det sistnämnda. De innebära också en välbehörlig uppmuntran, ty den allmänna nedgång i de valda kvinnornas numerär, som vi befara, är så mycket mer beklaglig som antalet kvinnliga representanter i landets stadsfullmäktige redan förut var alltför lågt.

I själva verket är kvinnornas fåtaliga förekomst i offentliga församlingar en synnerligen betänklighetsföretelse. Därigenom hindras kvinnliga synpunkter och erfarenhet från att göra sig rätt gällande i samhällslivet liksom kvinnornas egna intressen ej kunna på ett tillfredsställande sätt tillvaratas. Dock torde det ha varit bl. a. för att råda bot i dessa stycken som valreformerna en gång kommo till. Åtminstone var det väl dit de kvinnliga rösträttskämparna och deras medarbetare strävade. Ansvaret för att vi nu kommit på sidan om detta mål måste i främsta rummet läggas på kvinnorna själva. Icke på dem, som tråget arbeta i representantförsamlingar och vid valtillfällen, utan på de många, som äro alltför tröga att taga sina samhälleliga skyldigheter uppå sig, gäl-

ler det så blott att utöva sin rösträtt. Det är de kvinnliga väljarna det framför allt åligger att tillse, att kvinnor i tillräckligt antal komma med i representationen. Av männen kan man knappast begära detta. De voro länge ensamma i att ha vård om de allmänna angelägenheterna och äro starkt medvetna om sin större erfarenhet. Den manliga genomsnittsväljaren vill visst att kvinnor också skola komma med, han har följt med sin tid, men han torde i allmänhet vara tillfredsställd om den »obligatoriska kvinnan» finnes på listan och är så placerad att ej därigenom inval riskeras för de manliga kandidater, som äro föremål för hans särskilda intresse eller som nominerats »omistliga». Detta är lika mänskligt som det är okonstlat. Att hjälpen skall komma från kvinnorna själva torde vara ofrånkomligt. De ha också det största direkta intresset av att kvinnliga synpunkter och kvinnors angelägenheter erhålla en numerärt tillfredsställande och god representation. Det gäller för kvinnorna att komma fram till en målmedveten vilja på denna punkt, ty resurser att göra önskningarna gällande finnas där redan. Kvinnorna utgöra lågt räknat hälften av väljarkårerna, och om de i tillräckligt antal uppträda målmedvetet och välmotiverat med krav på ökad representation komma respektive valledningar, de må vara aldrig så manligt sammansatta, att rätta sig därefter. En valledning, som förföre anorlunda, skulle vara sin uppgift illa vuxen.

Vår utgångspunkt var 1926 års stadsfullmäktigeval, som avse nästa fyraårs-

period. Huvudstadens val för samma period ha som bekant ännu ej ägt rum utan komma först i mars detta år. Det gäller nu för Stockholms kvinnor att väl bevaka sina intressen, hålla ställningen och helst även göra nya landvinningar. Den angelägenheten att det kvinnliga representantskapet i Stockholms stadsfullmäktige är relativt talrikt kan härvidlag endast verka sporrande. Huvudstaden räknar nu 15 kvinnliga stadsrepresentanter, 6 tillhörande högern, 8 det socialdemokratiska partiet och 1 det kommunistiska. Från en del kvinnliga stadsfullmäktige föreligga avsägelser. Närmast blir omsorgen alltså den att finna goda ersättare för de avgående och ytterst att göra en kraftansträngning för att vinna nya platser. Vad mellanpartierna beträffar sakna de för närvarande kvinnlig representation, något som så att säga av sig självt kräver rättelse. Kvinnor av alla partier, som vid det stundande valet vilja göra en insats, böra icke försumma att redan på ett tidigt stadium taga del i valrörelsen. Det är på de respektive partiernas valmöten, som vallistorna göras upp, och av ordningsföljden mellan de upptagna namnen beror i det stora hela, vilka som bliva valda representanter. De kvinnor som redan tillhöra en partiorganisation, böra alltså besöka organisationens valmöten och ge sina önskingar till känna. Vidare är det av vikt att de uppmåna andra med dem i politiskt avseende liktänkande kvinnor att också ansluta sig till partiet för att kunna deltaga i de avgörande valmötena. Sedermera när listorna väl äro fastställda och kvinnor-

na, låtom oss hoppas det, fått sina önskningsar med avseende på namn och ordningsföljd tillgodosedda, blir det en uppgift för var och en att göra vad hon kan för att skaffa röster åt listan. Detta skulle alltså vara den väg, som partianslutna och dem i politiskt hänseende närstående kvinnor hade att gå vid valen. Det är ingen ny väg, den är tvärtom gammal och välkänd, men om vid det nu stundande valtillfället kvinnor i ett större antal än tillförene bestämde sig för att vandra den, skulle det sannolikt visa sig att den gamla vägen ledde till något nytt — en ökad kvinnlig representation.

Det vore högeligen önskvärt om hu-

vudstadens kvinnor beslöto sig för ett, mer än vanligt, energiskt och målmedvetet arbete vid årets stadsfullmäktigeval. Ett par av de städer, som redan valt, ha, trots den allmänna nedgången, givit goda exempel på kvinnlig framryckning. Vi kunna endast önska att Stockholm måtte följa i deras spår och bebåda en kommande strömkantring över hela linjen. Det är ingalunda likgiltigt, när en sådan förändring inträder. Tvärtom är det så att för varje valtillfälle, som kvinnorna låta gå förbi utan att sätta in hela den kraft de kunde ha brukat, försvaga de sin ställning och värden gå förlorade.

Katolsk kvinnointernationalism.

Bredvid mig på skrivbordet ligga ett par gråa tidskriftshäften. I kraftiga klara typer framträder namnet: *The Catholic Woman's Outlook*. Utgivare är *Katolska kvinnoligan i England*.

Publikationen såväl som den rörelse den är organ för är anmärkningsvärd.

Kvinnornas organiserade reformsträvan har rötter i amerikansk-engelsk jordmån, där sköt den först växt. Den germanska kvinnovärlden skyndade sig att omhulda tidiga skott av den spirande plantan som därinom lika framgångsrikt som i moderlandet efterhand utvecklade sig och mognade till skördar.

Endast långsamt, med påtagligt ringa utvecklingskraft och högst få

vinningar att annotera, har kvinno-rörelsen gått framåt i de romanska länderna.

Men så har på sistone något märkligt hänt på det hållet.

Det kan inte påstås att kyrkan, vare sig den protestantiska, reformerta, anglikanska eller U. S. A:s frikyrkor, tagit någon välvillig notis om kvinno-rörelsen eller sökt associera sig med denna. Men vad sker i den romanska världen? En dag står man inför en stor internationell social sammanslutning av katolska kvinnor i skilda länder auktoriserad av den påvliga stolen och med ingen mindre än den Helige Fadern i Rom som högste ledare.

Den heliga romerska kyrkan är påpassligt vaken.

Mina nyssnämnda gråa tidskriftshäften initiera mig i den som jag skulle vilja kalla påvliga kvinnorörelsens historia och organisation.

I olika katolska länder ha sedan några tiotal år tillbaka existerat s. k. Katolska kvinnoligor, inriktade på social hjälpverksamhet och i mycket direkt förbindelse med kyrkan. Men med tidens många sociala problem allt närmare inför ögonen måste med nödvändighet dessa kvinnoföreningars uppgifter vidga sig och medlemmarna oundvikligt komma att för egen räkning mer och mer självständigt reflektera över dem. Reformkrav rörande dem själva och deras egen ställning ligga så att säga i luften överallt, och på stora internationella kongresser ha dessa dryftats och hävdats av andra, organiserade, för dessa reformer arbetande kvinnor.

Man förundrar sig inte över att en påpasslig kyrka finner det klokt att i sin mån och så långt det är möjligt i tid taga hand om en rörelse vars spridning är ofrånkomlig och vilken kan bli en makt. Den katolska kyrkan har också särdeles direkta vägar att nå och leda sina troende kvinnor.

I augusti 1910 kom ett katolskt kvinnomöte till stånd i Bryssel, på initiativ av *La Ligue Patriotique des Françaises* men med kardinal Mercier, den under kriget senare så bemärkte belgiske kyrkofursten, samt ärkebiskoparna av Paris och Toledo som kraftigt verkande motorer där bakom. Den spanska ärkebiskopen hade gjort sig särskild möda att inspirera de spanska kvinnliga delegerade till deras första offentliga upp-

trädande som talare. Frankrike, Spanien, Portugal, Österrike, Brasilien, Uruguay, Belgien — naturligtvis — samt det katolska England, Tyskland och Schweiz voro representerade.

Här bildades nu De katolska kvinnaligorernas förbund, *Fédération des Ligues Catholiques Féminines*. Vidare inrättades ett internationellt sekretariat eller byrå, vilken skulle förläggas till varierande, men alltid central plats. Paris valdes till att börja med. All korrespondens och alla upplysningar skulle gå genom byrån.

Internationella konferenser följde i snabb takt under de därpå kommande åren: Madrid 1911, Wien 1912, London 1913. På detta tidiga stadium fann man det vara av särskild vikt att personerna sammanträffade för att utbyta erfarenheter, och därtill skulle stadgar och organisation utarbetas och diskuteras. I överensstämmelse med de nationella sammanslutningarnas tidigare bestämmelser kom man även inom det internationella förbundet till beslut om att såväl styrelsen och byråns personal som förbundets ordförande skulle väljas på allmänt delegationsmöte.

Men snart nog upptäcktes att detta vore ohållbart, »då nationella intressen därvid bleve oundvikliga». För att göra sammanslutningen »effektivt demokratisk» — jag citerar *The Catholic Woman's Outlook* — »måste den komma direkt under ledningen av en kraft endast fylld av andliga verkligheter — den Heliga Stolen».

Londonkonferensen 1913, till vilken påven sände en egen ställföreträdare,

sysslade framför allt med denna »demokrativering» av förbundet. Det praktiska förslag härtill som framkom var att ordföranden ej skulle väljas av delegeradeförsamlingen utan av påven, bland namn som konferensen enat sig om. Vidare skulle byrån alltid förläggas till det land från vilken ordförande blivit vald. Beteckningen *Fédération* utbyttes mot *Union*.

Ordföranden i den engelska Kvinno-*ligan*, som nu även valts till internationell ordförande, reste i egen person till Rom för att framlägga resultatet av konferensens arbete för den Helige Fadern. Pius X accepterade statuter-*na* i deras nu reviderade form — med en modifikation: kandidaterna till ordförandeposten skulle uppställas av påven, den församlade konferensen sedan bland dessa ha äran välja den, som var den behagligast!

Från detta ögonblick var förbundet en »fullt auktoriserad internationell sammanslutning» av kvinnor.

Det därpå följande året bröt kriget ut — och internationellt samarbete upphörde.

Så fort vapenstillståndet inträtt sökte förbundets ordförande återknyta de internationella förbindelserna, men svårigheterna voro till en tid oöverkomliga.

Då kom en av påven Benediktus XV uttalad önskan — vilket var så gott som en befallning — att förbundets arbete skulle med minsta möjliga tidsuppskov återupptagas.

Våren 1921 kom ett styrelsemöte till stånd i Krakau, ordförandeskapet hade övergått till Galizien, och trots vidriga omständigheter, passbesvärlig-

heter och ekonomiska svårigheter, samlades styrelsemedlemmar från Österrike, England, Frankrike och Italien därstädes till möte med sin polska ordförande.

Påven förklarade ordföranden, styrelsen och byrån såsom lagligen funktionerande tills första efterkrigskonferens kunde sammankallas samt medgav dessa tillsvidare rätten att upptaga nya nationella ligor i förbundet. Nitton nya sådana blevo också genom denna auktorisation införlivade med det internationella förbundet. Man beslöt att sammankalla en konferens i Rom, 1922.

När Romkonferensen sammanträdde var Pius XI kyrkans härskare.

Konferensen anges ha varit av en alldeles särskild betydelse — den Helige Fadern kunde genom sin ställföreträdare, kardinal Merry del Vals dagliga rapporter följa förhandlingarna i detalj och övertyga sig om konferensens allvarliga uppsåt! Och med anledning av en enträgen vädjan från konferensen utnämnde påven kardinal Merry del Val till kardinalprotektor av förbundet och efter att ingående ha följt riktningen av mötets förhandlingar bestämde påven själv att presidiet, med vilket följer byråns förläggning, skulle överflyttas till Holland.

Härmed stod förbundet färdigt att efter de långa bekymmersamma åren, då allt internationellt arbete varit nedlagt, taga i tu med praktiska uppgifter och bruka sina internationella möjligheter. Närmast hade den att förbereda sin sjätte stora konferens, för vilken Rom återigen blev platsen, i oktober 1925.

Konferensens ledande ämne var frågan om kraftig aktion för fullt medborgarskap, »till försvar av det kristna (= romersk-katolska) samhället». Ett lekmanna-apostlaskap, skickat att upplysa, lära och leda, förordades såsom en uppgift för de katolska kvinnorna i deras offentliga liv. Gång på gång framhölls detta som särdeles önskvärt. Men man betonade också att en omsorgsfull förberedelse vore nödvändig, och i samband härmed framfördes krav på en högre utbildning. I en några år tidigare antagen resolution, som nu ytterligare underströks, hade detta krav redan uttalats. Man hade betonat att föreningarnas uppgift vore att uppmuntra de unga flickorna att följa universitetens kurser och att lämna dem finansiellt stöd härför. Ty föreningarna borde »koncentrera sig på att fostra intelligensen bland katolikerna och på så sätt skapa en effektiv ledarekår, skickad att ta del i dagens intellektuella konflikter och färdig att ställa sina gåvor i kyrkans tjänst.» De katolska kvinnorna skulle bidra till att skapa en sund allmän opinion och under alla förhållanden känna medborgarskapets förpliktelser. Även då det inte gällde »hot mot en katolsk princip», fastslog stadgarna helt vidhjärtat till sist.

Denna andra Romkongress avslutades med att presidiet ännu en gång förlades till Holland.

År 1922, vid den första Romkongressen, hade den Helige Fadern uttryckt sin djupa uppskattning av att relationerna kvinnorna emellan, som avbrutits av kriget, återknutits och uttalat

sin tro på att kvinnornas lekmannaarbete hade stora ting framför sig. På kongressen 1925 i Rom hörde förbundets medlemmar, »med en skälvtning av tacksam stolthet», sin allra högste ledare kalla dem »*mes collaboratrices*».

Det är inte så få »medarbetare» påven räknar med. Katolska kvinnoförbundet omfattar 54 nationella föreningar, representerande 25 länder och 18,000,000 kvinnor. Med tillfredsställelse annoterar den katolska kvinnotidskriften att de protestantiska länderna Danmark, Skottland och Sverige ha anslutna kontingenter.

ELLEN KLEMAN.

En hederssak för F.-B.-F.

Av rapport från Fredrika-Bremerstatytkommitténs kassaförvaltare framgår att fortfarande alltför många av F.-B.-F:s medlemmar dröjt att insända den väntade skärven till slutinsamlingen för Fredrika Bremers stod. Detta är ingen pålaga som utkräves; det är ett tillfälle som bjudes att deltaga i en enastående hyllning. Det upprepas ej. Bidrag — gärna en krona — mottagas alltjämt under adress: Fredrika-Bremerstatytkommittén, Kihls gård, Stockholm I.

Lönestriden inom folkskolan.

Under de senare åren med början 1919 ha löneregleringar genomförts för alla statens befattningshavare med undantag av lärarekåren vid rikets skolor av olika slag. År 1920 tillsattes en lönekommitté, som 1923 framlade förslag till lärarekårens inrangering i det av staten antagna lönesystemet, men »av statsfinansiella skäl» har riksdagen icke upptagit löne-reglering för lärare till behandling.

Nu tycks såväl en del av lärarna vid de allmänna läroverken som en del av den manliga folkskollärarekåren ha gripits av förtvivlan inför läget. De förras riksförbund anhålla i en petition till regeringen, att löne-reglering för dem snarast möjligt måtte genomföras, »oberoende av andra det svenska skolväsendet berörande frågor av organisatorisk eller löneteknisk art», och anföra i motiveringen, att en lösning av lärarekårens lönefråga »så att säga i klump icke är tänkbar, förrän tidsläget kan anses berättiga till reduceringar i nuvarande avlöningsförmåner för samtliga statsanställda». I fortsättningen heter det: »Att göra frågan om en löne-reglering beroende av så oberäknliga faktorer måste innebära, att denna fråga skötes ut i det fullkomligt ovissa».

Läroverkslärarna begära alltså, att rättvisa skall vederfaras dem. Andra läraregrupper må få vänta på samma rättvisa, till dess tidsläget berättigar till reduceringar i de statsanställdas löner d. v. s. under en fullkomligt oviss tidsperiod.

Den 23 oktober 1926 inlämnade Sveriges folkskollärareförbund likaledes till regeringen en petition, som måste sägas vittna om en god portion hänsynslöshet. De icke allenast förbigå sina kvinnliga kolleger och begära löne-reglering för sig själva i likhet med läroverkslärarna, utan de begära degradering av folkskollärarinnorna och ett lägre värdesättande av deras arbete, i det att de yrka på folkskolläraretjänsternas särskiljande i en högre tjänst för manlig lärare och en lägre tjänst för kvinnlig lärare.

I motiveringen härför stödda de sig på 1925 års riksdagsbeslut angående de vid de s. k. kommunikationsverken — post- och telegrafverken samt statens järnvägar — anställda kvinnliga befattningshavarna. Dessa hänvisades som bekant till en betydligt lägre lönegrad än deras manliga kolleger, oaktat de utföra samma arbete inom respektive verk.

Genom behörighetslagen samt genom 1925 års riksdagsbeslut är likalönsprincipen för män och kvinnor i statens tjänst antagen. Alla statens tjänster — med undantag av dem som speciellt fördrå manlig eller kvinnlig innehavare, exempelvis landsfiskal, kustvakt, sköterska, vaktfru, husmoder — kunna sökas av män och kvinnor i fri tävlan. I de s. k. civila verken äro redan nu kvinnor anställda icke endast i lägre befattningar utan även i högre tjänster med den för tjänsten bestämda lönen.

Riksdagens beslut angående de vid

kommunikationsverken anställda kvinnliga befattningshavarna avviker ej från denna likställighetsprincip beträffande framtiden. De nyinrättade lägre lönegrader, till vilka en del nu anställda kvinnor hänvisades, bliva och äro redan nu begynnelsegrader för nyanställda såväl män som kvinnor. Båda könen kunna söka befattningar av högre grad hela löneskalan upp.

Efter antagandet av behörighetslagen kunde ej riksdagen anlägga synpunkten »lön efter kön», ehuru dess sätt att tillgodose kommunikationsverkens ekonomi gick ut över de nu i dessa verk anställda kvinnorna. När således folkskollärareförbundet yrkar på den gamla regelns »lön efter kön» utvidgning till »tjänst efter kön», har det tydligen icke stöd i det exempel från kommunikationsverken, på vilket de grunda sin framställning. De kvinnliga folkskollärarna, för vilka förbundet föreslår inrättandet av en lägre tjänst, kunna ju aldrig söka den högre tjänsten, då en kvinna ju icke kan nå upp till den för den högre tjänsten erforderliga kompetensen — att bliva man. Det av folkskollärareförbundet begärda särskiljandet av folkskollärartjänsten i skilda befattningar för män och kvinnor med lägre lön för de senare, därför att de äro kvinnor, är således fullkomligt oförenligt med riksdagens beslut av 1925 angående kvinnor i statens tjänst.

Ur statsutskottets utlåtande n:r 17 till nämnda riksdag må anföras: »I första hand togs den kvinnliga arbetskraften i anspråk inom undervisningsväsendet, ett område, som befunnits väl lämpat för kvinnorna». Under alla

tider är det väl främst kvinnorna, som uppfostrat släkte efter släkte som mödrar eller som ledarinnor av barn. Folkskollärarinnorna ha av alla myndigheter fått de bästa vitsord för sitt arbete inom skolan, men nu föreslår folkskollärareförbundet, att de skola betitlas och avlönas som något slags sekunda lärare.

I sin inlaga till regeringen vill folkskollärareförbundet göra gällande, att arbetet för manlig och kvinnlig lärare ej är likvärdigt. Ett av de tre argument de framlägga härför är, att en del lärare undervisa i gossklasser, där disciplinen skulle vara svårare än i flickklasser. Inom Stockholms folkskolor ha många lärarinnor år efter år undervisat gossklasser såväl på skolans mellanstadier som i de högsta klasserna både som ordinarie och som unga vikarier utan att dock erhålla manlig lärares lön. Det är för övrigt endast i vissa större samhällen, som gossar och flickor särskiljas på det högsta stadiet — några få procent således av rikets folkskoleklasser. På landsbygden och i mindre städer tillämpas samundervisning på skolans alla stadier. I de stora samhällena runt kring Stockholm undervisas gossar och flickor i samma klasser av lärare eller lärarinnor. Samundervisning är i stor utsträckning tillämpad vid högre folkskolan och kommunala mellanskolan och inom dessa högre skolformer äro lärarinnor lika väl som lärare klassföreståndare. Bestämmelse om högre lön för undervisning i gossklass är orimlig och otidsenlig och skulle, som ovan visats, komma endast ett antal manliga lärare till godo.

Förmågan att hålla disciplin är för övrigt individuell och besittes minst lika ofta av kvinnor som av män. Gos-sarnas bråkigaste period sammanfaller ej heller med folkskolans högsta klas-ser — den inträder tidigare, då de i regel ha kvinnlig lärare.

Såsom ytterligare skäl för högre lön åt de manliga folkskollärarna anför folkskollärareförbundet vidare, att de mestadels undervisa i de två högsta klasserna i B-skola på landsbygden samt i fortsättningsskolan. I B-skola med en manlig och en kvinnlig folk-skollärare undervisas två klasser sam-tidigt av vardera läraren. Den rätta ordningen torde vara att den manliga och kvinnliga kollegan alternera och mottaga tredje klass samt följa sina elever, tills dessa sluta skolan. Sve-riges folkskolläraryrkesförbund har för flera år sedan hos skolöverstyrelsen petitionerat om införandet av denna anordning överallt vid B-skolor. Nu inträffar det tyvärr understundom, att den manliga läraren gör anspråk på att alltid få undervisa i femte och sjätte klasserna och lärarinnan, som fogar sig för att upprätthålla ett gott samarbete, nödgas begränsa sig till mellanstadiet. Att på grund av en så-dan avvikelse från den rätta ordningen begära högre löneförmåner måste dock sägas vara ganska besynnerligt.

Undervisningen i fortsättningsskolan åter blir för folkskolans lärarkrafter en bitjänst och detta är förklaringen till att så många manliga lärare efter-sträva arbetet i fråga och i större ut-sträckning än lärarinnor bli undervi-sare inom denna nya skolform. En långt driven utveckling i denna rikt-

ning blir emellertid till förfång då fortsättningsskolans flickor, som äro i övergångsåldern — 14 till 16 år — väl behöva kvinnlig ledning och lärarin-norna å sin sida både kunna och anse det vara sin plikt att deltaga i detta arbete.

Folkskollärareförbundets petition framträder sålunda i det hela med en synnerligen svag motivering och dess upphovsmän ha i sin iver att efter-sträva ekonomiska fördelar kastat alla kollegiala hänsyn på ett sätt och i en omfattning, som lyckligtvis äro ganska enastående. Vi kunna ej tro att rege-ringen skall fästa avseende vid en så-dan framställning.

Hur förberedes en lycko-sam inträdesprövning.

Vid val av yrke spela inträdesford-ringar till utbildningskursen ofta nog en avgörande roll. Detta gäller icke minst i fråga om de utbildningsvägar där antalet inträdessökande vida över-stiger tillgången på elevplatser. I en sådan situation stiger den faktiska fordran för att antagas till elev mer eller mindre utöver de inträdesvillkor, som eljes äro stipulerade. Tidskrif-ten Hertha har därför ansett det vara av ett visst intresse att för några av de mera eftersträfvade levnadsbanorna undersöka hur under senaste år an-tagna elever faktiskt berett sig för att avgå med segern vid inträdesprövning-
gen. Till praktisk nytta för den kvinn-liga ungdomen kunna dessa uppgifter också komma. Det är naturligtvis så-dan yrkesutbildning, som brukar dra de unga flickornas häg, varom här blir fråga.

Början göres med Statens högre lärarinneseminarium och kvinnliga folkskoleseminarier.

Vid Högre lärarinneseminariet intogos innevarande läsår:

23 lärjungar i avdelning I och

3 lärjungar i avdelning II

av 42 inträdessökande.

Bland de i första avdelningen intagna voro 5 studenter, de övriga hade samtliga avgångsbetyg från åttaklassig flickskola. Därjämte hade 2 genomgått kindergartenseminarium och tjänstgjort som lärarinnor i förberedande klasser vid skolor, 4 haft lärarinneanställning i familj under ett eller två år, några idkat studier i utlandet eller genomgått hushållsskola. De flesta hade givit privatlektioner i stor utsträckning.

De i andra avdelningen intagna hade avlagt studentexamen med höga betyg och en av dem tillika idkat universitetsstudier.

Från Folkskoleseminariet i Stockholm föreliggande uppgifter om antagna elever under de båda kalenderåren 1925 och 1926.

År 1925 inskrevos i första klassen av den fyraåriga kursen 25 elever. Med avseende på föregående studieutbildning hade av dessa 1 endast folkskola, 4 högre folkskola, 3 folkhögskola, 3 småskoleseminarium, 6 realskoleexamen, 8 åttaklassig flickskola. Samma år intogos vid den ettåriga kursen, den s. k. studentkursen, likaledes 25 elever, av vilka 20 avlagt endast studentexamen, 4 därjämte idkat akademiska studier och 1 efter studentexamen genomgått privat högre lärarinneseminarium.

År 1926 inskrevos i första klassen endast 20 elever. Av dessa hade 2 genomgått högre folkskola, 2 folkhögskola, 5 avlagt realskoleexamen, 8 genomgått åttaklassig flickskola och 3 idkat gymnasiestudier. En viss höjning av de i första klassen intagna elevernas kompetens gör sig alltså gällande vid jämförelse med uppgifterna för år 1925.

Av i den ettåriga kursen år 1926 inskrivna 25 elever hade 23 studentexamen, de 2 återstående därjämte akademiska studier eller kurs vid privat högre lärarinneseminarium. Konkurrensen för inträdet vid den ettåriga kursen är betydande, varför höga betyg äro av nöden. Inträdesprövning förekommer även här. Sålunda prövas alla sökande i musik och slöjd, varjämte prövning anställes i vissa ämnen, då betyg saknas från sökandes studentexamen eller kurs vid högre lärarinneseminarium.

Från Skara folkskoleseminarium äro uppgifter tillgängliga angående under 1925 inskrivna elevers studieutbildning vid inträdet. Av 25 i första klassen av fyraårig kurs intagna hade 11 genomgått endast folkskola, 4 avlagt realskoleexamen, 9 genomgått åttaklassig flickskola och 1 avlagt studentexamen. Alla som genomgått endast folkskola eller avlagt realskoleexamen och omkring hälften av de övriga hade dessutom förberett sig genom preparandkurs.

Till belysning av den stora tillströmningen till folkskollärarinnebanan meddelas slutligen att under år 1926 anmälde sig till statens folkskoleseminarier inalles 621 kvinnliga inträdessökande, varav 159 antogos som elever.

I barnets århundrade.

När man kommer till Eton, den skola i England, dit landets förnämsta familjer sända sina söner, visas där än i dag kvasten, som förr i tiden användes vid de stora avbasningarna i skolan. De stackars syndarne placerades i tur och ordning på ett bord, rektorn stod bredvid med kvasten i hand och jämte honom fem pojkar med olika uppdrag vid exekutionens utförande. De gamla skolrummen se än i dag så mörka och dystra ut som fängelser, men den stränga disciplinen därinne har naturligtvis mildrats med åren.

Kontrasten mellan förr och nu träder bjärt i dagen, om man jämför Eton med en modern skola, t. ex. en sådan som Bedales, en samskola med internat belägen omkring två timmars järnvägsresa från London. Skolans rektor, J. H. Badley, är en av Englands mest kända pedagoger. För omkring trettio år sedan öppnade han den skola, vars entusiastiske ledare han sedan dess varit och vari han sökt att förverkliga sina pedagogiska ideal. Skolan har ett par hundra elever, gossar och flickor, i åldern elva till nitton år eller där omkring. Skollokalerna äro ljusa och rymliga, hygieniska i alla avseenden, omgivna av trädgårdar och parker och med vidsträckt utsikt över skog och blånande åsar. Schemat är lagt så att det i största möjliga mån skall kunna tillgodose den allsidiga utbildning, »the all-round education», som är så högt skattad av det engelska folket. Undervisningen omfattar således inte bara de vanliga läsmännen utan även

praktiska och konstnärliga färdigheter i långt större utsträckning än i vanliga skolor. I verkstaden kunde man t. ex. förutom trä- och metallarbeten få se en flygmaskin i miniatyr, en dito bil och undervattensbåt. Flickorna ha matlagning och sömnad för sig själva, pojkarna lantbruksarbete, om de så önska. Dans i äldre och nyare former och dramatiska uppföranden ha sin givna plats på skolprogrammet. Särskilt framhåller rektor Badley inömandet av ett skådespel såsom ett utomordentligt medel att utveckla elevernas förmåga av samarbete och initiativkraft.

I själva den teoretiska undervisningen tillämpas sedan några år tillbaka Daltonmetoden och resultatet har visat sig synnerligen tillfredsställande. Den muntliga undervisningen inför en hel klass har sålunda i stor utsträckning utbytts mot fria studiegrupper. Årskursen i varje ämne är indelad i lika många grader, som läsåret har månader. Eleven får vid årets början en överblick över vad som skall medhinnas i de olika ämnena under årets lopp. Därefter griper han sig an med första månadens kurs i ett par självvalda ämnen. Klassrummen ha utbytts mot rum för historia, geografi o. s. v., vari allt studiematerial finnes tillgängligt. Där finnes också på bestämda tider ämnesläraren tillhands och ger en del lektioner, ett större antal t. ex. i de främmande språken än i ämnena som lämpa sig bäst för självstudium, t. ex. de naturvetenskapliga. När en elev genomgått månadskursen

i ett ämne, anmäler han sig till de muntliga och skriftliga proven, och sedan dessa blivit godkända, kan han övergå till andra ämnen. Arbetsmåtten är sålunda bestämt av skolan, men tiden och sättet för arbetets utförande har eleven frihet att välja själv. Därigenom beredes var och en tillfälle att arbeta efter sin egen läggning, varigenom intresset stegras i mycket hög grad. Att den allmänna kunskapsnivån ej är lägre än i skolor med klassundervisning framgår av att eleverna från Bedales vid inträdesprövningar till olika högskolor, vid tävlan om stipendier o. dyl. ej visat sig underlägsna i konkurrensen.

Rektor Badley har bl. a. påpekat hur nödvändigt det är att flickorna ej forceras i det intellektuella arbetet. För att utan överansträngning nå fram till studentexamen behöva de ungefär ett år längre tid. Ehuru rektor Badley är ivrig anhängare av samskoleidén, är han fullt medveten om olikheterna i det manliga och kvinnliga temperamentet, och han är mycket angelägen att såväl i det praktiska som det teoretiska arbetet låta de olika anlagen komma till sin rätt. Möjligheterna därtill äro naturligtvis mycket större i en sådan skola som Bedales än i vanliga skolor.

»Arbete, konst, tillbedjan, kärlek, det är en människas liv», så lyda slutorden i skolans prospekt. Och detta är också vad som fyller barnens liv vid Bedales, där de, sunda till kropp och själ, tillbringa några lyckliga ungdomsår.

En dylik skola ställer sig naturligtvis tämligen dyrbar. Men också i andra

skolor ha försök gjorts att tillämpa samma fria studiesätt, så t. ex. i en vanlig flickskola i London. I stället för klasser äro flickorna uppdelade i grupper med namn efter olika städer, Florens, Venedig, Aten o. s. v. Varje sådan grupp har sitt bestämda rum och sin lärarinna, motsvarande klassföreståndarinnan i en vanlig skola. Flickorna i gruppen ha olika ålder och få kvarstanna i samma grupp så länge de vistas i skolan. Studierna äro ordnade efter liknande principer som vid Bedales, fastän utbildningen naturligtvis ej kan bli så mångsidig.

Att detta studiesätt är möjligt även i en skola med ytterst begränsade medel har visats i en liten folkskola i ett av Londons fattigaste förstadskvarter. Det är en gosskola, som följer den för Londons folkskolor stadgade kursplanen. Trångt är det om utrymmet i skolan, men ordningen gör ändå på den besökande intryck av att vara den allra bästa. Eleverna få här sina uppgifter endast för en vecka. De få röra sig fritt i de olika ämnesrummen, få börja med vilket ämne de vilja och övergå till ett annat efter eget gottfinnande. Till sin hjälp ha de tämligen noggranna tryckta studieanvisningar. Sedan fyra år tillbaka tillämpas denna metod i skolan, och dess rektor blir för vart år en allt mera övertygad anhängare därav.

Ovannämnda skolor äro endast några få av de många — i England omkring femtonhundra — där man strävar att anordna undervisningen efter för barnen lämpligare metoder. Överhuvud taget märkes i England ett livligt intresse för pedagogiska frågor,

som studeras i nära anslutning till den moderna barnpsykologien. En del ytterst radikala åsikter finna även sina förkämpar. Så hävdar den kände pedagogen och skriftställaren S. A. Neill i en av sina böcker, att den enda sysselsättning, som är skadlig för ett barn, är den, som sker under tvång. Följaktligen ha barnen i hans skola oinskränkt frihet. Lektioner utlysas i de olika ämnena, men ingen går dit, som inte har lust till det. Följden blir naturligtvis, att många barn åtminstone i början ej ta någon notis om studier. Men när intresset för ett ämne blivit väckt, ha de i sin studievägar åstadkommit förvånansvärda ting.

De allmänna principer, efter vilka de moderna skolorna arbeta, äro ungefär de samma i England som i övriga länder. Den stora internationella sammanslutningen »The New Education Fellowship» har sektioner i de olika länderna, och genom dessas tidskrifter får man en god inblick i förbundets syftemål och arbetsmetoder. Den svenska tidskriften »Pedagogiska Spörsmål» är ej direkt ansluten till förbundet, men innehåller meddelanden om dess verksamhet, liksom en svensk sektion av »The New Education Fellowship» nyligen bildats. Klarast uttryckes kanske förbundets syften i den amerikanska tidskriften »The New Education».

Där uppställles kravet på en naturlig utveckling för barnet. Uppfostran till självuppfostran, frihet under ansvar skall träda i stället för godtyckligt uppställda lagar. Barnet skall ha frihet att utveckla sin egen initiativkraft och ge uttryck åt den hos barn

nedärvda skapardriften i självständig verksamhet. Intresset skall vara drivfjädern i allt arbete. Läraren blir ledare i arbetet, den som ger råd och studieanvisningar och kontrollerar utförda arbeten, men själv endast ger ett fåtal lektioner. Han bör noga observera elevernas både fysiska och psykiska utveckling för att kunna vara dem till hjälp. Barnets hälsa skall i största möjliga mån främjas genom bättre skollokaler och rikligare tillfälle till stärkande friluftsliv samt samarbete mellan skola, hem och läkare för barnets välfärd.

Det sätt varpå dessa principer omsättas i praktiken äro ytterst varierande. Den kände pedagogen och psykologen Adolphe Ferrière, professor vid Rosseau-institutet i Genève, har i sina båda böcker »L'école active» och »L'autonomie des écoliers» givit detaljerade och roande skildringar av nya skolor i olika länder, med psykologiskt motiverande av dessa skolformer och med en glöd i skildringen, som kommer läsaren att ryckas med av författarens tro på dessa skolor såsom vägen till mänsklighetens sanna lycka. I fråga om självstyrelsen, som i större eller mindre utsträckning tillämpas i de nya skolorna, påvisar han genom flera exempel, att barnen i sin starka rättskänsla ofta ådöma en kamrat ett strängare straff än förseelsen är värd, så att läraren ibland sett sig nödsakad ingripa till syndarens bistånd. Om den gamla skolan kan sägas vara byggd på auktoritet, så vill den nya bygga på fullt och ömsesidigt förtroende emellan lärare och elever. Läraren är helt och hållet sig själv i skolrummet lika-

väl som hemma hos sig, han blir den äldre vän och rådgivare, som ett barn under skoltiden är i så stort behov av men alltför ofta får sakna. Försöken med självstyrelse t. ex. vid Bedales ha slagit väl ut. Ett skolparlament bestående av valda representanter för eleverna och en del av lärarkåren sammanträder regelbundet för att dryfta skolans angelägenheter. Någon gång samlas hela skolan till diskussion av gemensamma angelägenheter. Straff är man sparsam med. En belöning vid Bedales kommer ej eleven själv till godo, utan består i något föremål, som hela skolan får gagn av, en bok till biblioteket eller dylikt. Betyg och premier sporra eleverna att arbeta endast för eget bästa, anser rektor Badley, medan han genom samarbete vill utveckla elevernas sociala känsla. De skola lära sig att bli goda medborgare i det lilla samhället skolan för att sedermera kunna bli det ute i livet.

Man känner måhända en del betänkligheter inför alla dessa i själva verket gamla, men dock ännu så föga tillämpade grundsatser. Alla barn äro ej så idealiska att de kunna spurras till arbete endast av intresse för studier. Och självstyrelsen har visat sig svår att sätta i verket, inte minst därför att barnen själva reagera inför denna liksom inför andra alltför revolutionära förändringar i den skolvärld de gjort sig förtrogna med. Men de moderna pedagogerna inse klart och tydligt svårigheterna och äro de första att mana till försiktighet. Det nya skall ej påtvingas barnen, mena de, utan endast föreslås dem.

Vilka betänkligheter som än finnas

kan man dock ej fränkänna dessa pedagoger en den renaste idealism i sina syften, en kärlek till barnen som driver dem att söka sammanfatta alla till buds stående medel till barnets bästa. Man möter en levande tro på det goda i barnanaturen hos dem, som under årtionden lett skolor och därvid haft förmågan att tillvinna sig elevernas förtroende och kärlek i så hög grad att någon disciplinfråga knappast ens existerat. Och man möter hos de ledande männen tillförsikten, att de barn som växa upp i de nya skolorna en gång skola genom sin intiativkraft, sin tidigt övade kritiska omdömesförmåga och sin sociala ansvarskänsla hjälpa till att bygga en ny värld, där godhet och rättvisa äro rådande.

MAJ von ENGESTRÖM.

Notisspalten.

Ännu en valnotis.

Då Halmstads stadsfullmäktige samlas på nyåret 1927 ha kvinnorna där fem representanter mot sex under den gångna perioden. Valda äro lärarinnan vid Halmstads flickläroverk fröken Ellen von Sydow och förste postexpeditören fröken Karin Lundberg, båda omvalda av de moderata; lärarinnan vid Halmstads flickläroverk fröken Olga Lindström och fru Sigrid Abrahamsson, båda nyvalda av socialdemokraterna; samt resetalarinnan Hilma Hofstedt, omvald av kommunisterna.

Internationella kvinnoalliansens kommittéer.

Fredrika-Bremer-Förbundet och Svenska rösträttskommittén, som båda äro

anslutna till Internationella kvinnoalliansen för rösträtt och lika medborgarskap, ha samfällt utsett svenska medlemmar i alliansens internationella kommittéer.

Omval ägde rum till följande kommittéer: för gift kvinnas nationalitet fru Anna Wicksell, för lika arbetsvillkor fröken Axianne Thorstenson, för ogifta mödrar och deras barn fru Ellen Tiselius, för lika moral och mot handel med kvinnor doktor Alma Sundquist. I de »röstberättigade kvinnornas kommitté» återvaldes likaledes doktor Gulli Petrini. Denna sistnämnda kommitté har till uppgift att sörja för aktuella parlamentariska frågor framläggande vid alliansens kongresser.

I kommittén för »family allowances» nyvaldes fröken Ingeborg Walin. Denna kommitté är ett uttryck för alliansens intresse för ett nytt lönesystem, som i en del länder, särskilt inom deras industrier, börjat tillämpas i större eller mindre utsträckning. Lönen göres uteslutande beroende av arbetets art och bidrag till familjeförsörjare utgår från särskilt bildad fond.

I tre nybildade kommittéer: för fred och nationernas förbund, för frågan om kvinnliga poliser samt för kvinnans lika ställning inför lagen invaldes fru Mia Leche-Löfgren, fru Gert-rud Törnell och advokaten Ruth Stjernstedt, en i varje kommitté.

Samtliga val gälla för tiden intill nästa kongress.

"W e T w a".

Vi två! En mera lyckligt funnen titel kan icke tänkas för denna av lord och lady Aberdeen gemensamt avfattade livsskildring. Boken speglar tvenne sällsynt harmoniska personligheter, deras samstämda, ljust trosvisva livsåskådning och deras vilja och förmåga att i fruktbarande handling omsätta sin tro på livet och dess mening.

Vi, som hade glädjen deltaga i I. C. W:s kongress i Washington i maj 1925 och den minnesvärda veckan i Kanada dessförinnan, hade ju därunder rikliga tillfällen att se huru »wholeheartedly» lord Aberdeen då tog del i allt som rörde hans hustrus uppgift som I. C. W:s president, huru charmfullt han fyllde sin tillfälliga

roll av att huvudsakligen vara »sin hustrus man»! Också säger lady A. i det kapitel av boken, som hon ägnat åt I. C. W., att vad hon kan ha åstadkommit för förbundet beror på den hjälp och det stöd som hon haft av sin make. Och hon tillägger: »För mig ter det sig nästan omöjligt för en kvinna att vara en god internationell arbetare, om hennes man icke har sympati för rörelsen». Lord A. å sin sida betonar gång på gång vad hans hustru betytt för hans verksamhet under de krävande uppgifter som kommo på hans lott. Han berättar bl. a. huru han utan några som helst preludier blev av premiärministern, Gladstone, tillfrågad om han ville åtaga sig posten som vicekonung i Irland. Lady A. var bortrest för dagen. Han kunde därför icke rådgöra med henne om

"We Twa." The Reminiscences of Lord and Lady Aberdeen. Vol. I—II. London: 48 Pall Mall. W. Collins Sons & Co. Ltd.

saken. Gladstone fordrade omedelbart svar. Han åtager sig uppdraget med dessa ord: »Nåväl, jag samtycker, och jag vill säga eder, Sir, varför jag gör det med en viss tillförsikt, det är på grund av den hjälp som jag kommer att få av lady Aberdeen».

Det var sommaren 1869 som dåvarande mr John Gordon helt tillfälligtvis, under en ridtur i skotska högländerna, kom att för första gången gästa Guisachan, sin blivande svärfaders, sir Dudley Marjoribanks' högländshem. I den lantliga avskildheten väckte den unge, förut okände främlingen stort intresse. Lilla Ishbel, då tolv år gammal, som fått solstyggn och var dömd till enslighet och stillhet i en övre våning, lyckades dock lista sig till att över trappräcket få se en skymt av ett svarthårigt huvud, tillhörigt den livligt omtalade gästen. Och ett par dar senare hör hon sin mor kalla honom: »ett undantag bland unga män, med vilken en flicka skulle kunna bli lycklig, om hon så fick lov att bo i ett vindsrum och leva på en shilling om da'n». Vid den tidpunkt, då Ishbel Marjoribanks lämnade skolrummet, var den unge man som fått detta vackra betyg hennes »ideal av allt vad en man bör vara». Och den 7 november 1877 firade hon sitt bröllop med honom. Men han var nu icke längre mr Gordon, utan genom sina två äldre bröders fränfalle earl av Aberdeen. Och då det unga paret efter en längre bröllopsresa anlände till sitt hem i Skottland, Haddo House, tjugu engelska mil från staden Aberdeen, åtföljdes de av en eskort av mer än tvåhundra beridna arrendatorer och

hälsades av en ännu större skara, män, kvinnor och barn, på planen framför slottet. Några dagar senare serverades under ett jättetält i det fria middag för niohundra arrendatorer och deras hustrur. En annan dag middag för alla tjänsteställda. Så en fest för barnen på Haddo House-egendomen. Sedan kom turen till de underhavande på egendomen Cromar.

Lady A. försäkrar att på ingen av de brittiska öarna kan finnas en godsherre som har mera skäl än lord A. att vara stolt över sina arrendatorer och över förhållandet mellan godsheren och hans underhavande. Säkert är att lord A:s underhavande å sin sida kunde vara stolta över honom o c h — nöjda. Fakta och siffror tala sitt ojäviga språk. Vilka än ens åsikter äro i den svåra jordfrågan — som bekant särskilt tillspetsad på de brittiska öarna — så kan man inte annat än med vemod erinra sig de ord, varmed den äldste arrendatorn på Haddo House vid lord A:s femtioårsjubileum som »laird», den 7 januari 1920, slöt sitt anförande då han överlämnade en adress från godsets folk. Han påminde om hur deras »laird» vid en kritisk tidpunkt efterskänkt åt många av arrendatorerna deras resterande avgälder och gav uttryck åt allas deras högaktning och tillgivenhet för lord A. »För min del», tillade han, »skulle jag inte önska något bättre än att ännu kallas en av lord Aberdeens arrendatorer.»

På grund av ändrade ekonomiska förhållanden — som belysas bl. a. därav att skatten för Haddo House-egendomen, som år 1870 var £ 800 (omkr.

14,400 sv. kr.), år 1920 stigit till £ 19,000 (omkr. 342,000 sv. kr.) — försålde en större del av egendomen. Med det villkor att de av de gamla arrendatorerna, som ville köpa den jordlott de brukat, skulle ha företrädesrätt därtill. Haddo House överlämnades därefter till äldste sonen och hans hustru, lord och lady Haddo, och lord och lady Aberdeen slog sig ned på House of Cromar.

Under den långa tid som Haddo House var i lord och lady A:s ägo företedde emellertid deras liv många växlingar. Icke blott att vistelsen på godset avbröts av årliga Londonsejourer, då lord A. såsom medlem av överhuset deltog i det politiska livet. Tvenne gånger blev han kallad till vicekonung av Irland. Första gången år 1886, då han på grund av den politiska situationen — home-rulebillens fall och Gladstoneska ministärens upplösning — lämnade Irland redan samma år. Andra gången utövade han sitt ämbete där i nio år, 1906—1915. Mellan dessa båda epoker var han generalguvernör i Kanada, 1893—1898.

De bägge memoarförfattarna ha icke velat inlåta sig på att skissera den historiska och politiska bakgrund mot vilken många av de skildrade episoderna skulle framstått i verkningsfull relief. Men även med en blott ytlig kännedom om dessa delar av det brittiska imperiet, Irland och Kanada, läser man med största intresse om vad lord och lady A. där upplevat. Mångt och mycket, som i och för sig icke är så märkvärdigt, blir av betydelse om man kan läsa mellan raderna. Så t. ex. skildringen av det pompösa intäget i

Dublin den 20 februari 1886. Irlands lord-lieutenant i spetsen för sin lysande militära stab, eskorterad av kavalleri, skyldrande trupper, lady A. i fyrspänd statskaross och med sina fyra små vitklädda barn, som förtjusta över det granna skådespelet vifta och kasta slängkyssar till den hälsande mängden. En liten improvisation i programmet, som på sina håll framkallade den beskyllningen att den nye vicekonungen och hans gemål använde sina barn för att lura folket på sin sida! Eller de mäktiga demonstrationerna vid deras avfärd den 3 augusti, då de entusiastiskt hyllades. De voro ju anhängare av den politik och det parti, vars ledare, Gladstone, fallit på sitt försök att giva home-rule åt Irland. Ännu mera suggestiv är kanske berättelsen om de sista veckorna av lord A:s andra period som vicekonung i Irland, år 1915. Världskriget rasade och medförde många komplikationer i det redan förut så olyckliga landet. Under nio år hade lord och lady A. samvetsgrant och initiativrikt arbetat på att hjälpa och uppresas ett folk, »förminskat av emigration, hotat av förfall, angripet av en svår sjukdom, som undergrävde dess livskraft och till och med satte dess existens i fara», som det heter i en vid avskedet till dem överlämnad adress.

I fråga om Irland uttalas den enda kritik över regering och myndigheter, som jag kunnat finna i denna bok. »Våra hjärtan svida, då vi tänka på alla de eländiga misstag som begingos denna höst (1914) då Irland var i den stämning att det kunde vunnits och då i själva verket, trots alla svårigheter,

rekryter anmälde sig fortare än i Storbritanien». Och det omtalas, hur man svek ett till reservtrupperna givet löfte att, om krig bröt ut, de skulle sändas till fronten med sina egna officerare.

Utrymmesskäl förbjuda även ett flyktigt omnämmande av alla de initiativ som lady A. tog, såväl i Irland och Kanada som i hemlandet, för att förbättra sjukvård och hälsovård, avhjälpa sociala missförhållanden, stimulera och organisera obrukade kvinnliga krafter för nyttiga ändamål, alla de föreningar i sociala syften som hon grundade eller stödde med råd och dåd. Av alldeles särskilt intresse är historien om International Council of Women som man utan att smickra kan kalla ett blad ur lady Aberdeens egen historia, så präglad är denna stora sammanslutning av den personlighet som under en stor del av dess tillvaro lett dess öden och alltjämt med aldrig svikande energi och hängivenhet för uppgiften fungerar som dess president. Men lady Aberdeen och I. C. W. skulle erbjuda stoff för en särskild artikel — vilken nog också vid lämpligt tillfälle kommer att skrivas.

Roande är berättelsen om den Household Club, som på husbondfolkets förslag bildades av det Aberdeenska tjänstefolket på Haddo House. Klubben, vars årligen valda styrelse vanligen bestod av dem som inom de olika kategorierna av anställda beklädde de viktigaste posterna, såsom »butlern», hushållerskan, överträdgårdsmästaren, förste kusken, första tvätterskan, »gamekeepern» etc., ordnade kurser, föredrag och diskussioner, musikaliska och säll-

skapliga underhållningar m. m. Den var en storartad succès, men — den gav upphov till historier, sådana som den att lady A. brukade på de mest besynnerliga tider av dagen leka kurragömma med sina betjänter och jungfrur eller att lord och lady A. vissa dagar i veckan dinerade i tjänarnas matsal m. m. d. De ihållande ryktena om dessa hårresande förbrytelser återgavs i en amerikansk tidning vid den tidpunkt då lord A. tillträdde sin befattning som generalguvernör i Kanada. Och drottning Victoria bad sin premiärminister lord Rosebery taga reda på om verkligen suveränens representant i Government House i Ottawa en gång i veckan med gemål och stab åt middag tillsammans med tjänarna!

Förutom nöjet av att kunna i denna bok följa två mänskoliv, så ställda i det godas tjänst som lord och lady Aberdeens, får man också en ypperlig kulturbild av det Storbritannien som varit och som i dessa yttersta tider så skiftat karaktär. Och i vimlet av alla dem, som bokens författare trätt i förbindelse med, finnas många av tidens främsta och bästa personligheter. I första ledet Gladstone och hans hustru, vännerna som i årtal tillbragte sina »week-ends» hos lord och lady Aberdeen i deras lanthem i Londons närhet. The grand old man nämnes alltid med en accent av djupaste vördnad och tillgivenhet. Och man kan våga den förmodan att han är inspirationskällan till den övertygelse som lord Aberdeen en gång i ett tal uttryckte med orden: liberalismen är politikens kristendom.

ANNA KLEMAN.

Pensionslagen bör revideras.

I den alltjämt aktuella frågan om undanröjdande av den ofördelaktiga särställning kvinnorna intaga inom den allmänna pensionsförsäkringen ha under år 1926 av kvinnosammanslutningar inom olika delar av landet gjorts uttalanden, som på nyårsaftonen till ett antal av 179 ingåvos till regeringen. Följande föreningar ha genom landsorganisation eller lokalavdelningar eller genom båda delat deltagit i denna opinionsyttring: Allmänna valmansförbundets centrala kvinnoråd, Frisinnade kvinnors riksförbund, Sveriges moderata kvinnoförbund, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, Fredrika-Bremer-Förbundet, Svenska Kvinnornas Nationalförbund, Svenska kvinnors medborgarförbund, De kvinnliga kärsammanslutningarnas centralråd samt Husmodersföreningar. I resolutionerna yrkas, att inom pensionsförsäkringen samma beräkningsgrunder införas beträffande mäns och kvinnors pensioner samt att äkta makar likställas i pensionshänseende. En del uttalanden understryka särskilt att kravet på likställighet gäller även pensionstillägen.

Resolutionerna åtföljas av en skrivelse från ett arbetsutskott för pensionsförsäkringsfrågan, tillsatt vid ett av Fredrika-Bremer-Förbundet i april detta år sammankallat representantmöte av kvinnoföreningar. Arbetsutskottets skrivelse utmynnar i en hemställan hos regeringen, att denna snarast möjligt under nu pågående allmänna revidering av socialförsäkringens olika grenar, ville låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag om sådan omarbetning av lagen om allmän pensionsförsäkring att i ovannämnda uttalanden framställda reformkrav bliva tillgodosedda. Skrivelsen är undertecknad av utskottets medlemmar: Ruth Gustafsson, Lilly Hellström,

Gertrud af Klintberg, Ada Nilsson, Elisif Théel, Axianne Thorstenson, Ingeborg Walin, Anna Åbergsson.

Arbetsutskottet, som kommer att fortsätta sin verksamhet, avvaktar tills vidare utvecklingen av sjukförsäkringsfrågan.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier 1927.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendieinstitution har för år 1927 anslagit följande stipendier till ansökan lediga:

Johanna Kempes fond: två stipendier à 500:— kr. till kvinnl. med. kandidat.

Stockholms stads stip.: 475:— kr. för studier för fil. mag. examen vid Uppsala universitet.

Stockholms läns stip.: 400:— kr. för kurs vid Kungl. Gymnastiska Centralinstitutet.

Norrbottnens läns stip.: 400:— kr. för kurs vid Svenska Fattigvårds- och Barnavårdsförbundet.

Västerbottens läns stip.: 320:— kr. för kurs vid Fredrika-Bremer-Förbundets lantushållningsseminarium Rimforsa.

Västernorrlands läns stip.: 460:— kr. för kurs vid småskoleseminarium.

Jämtlands läns stip.: 225:— kr. för kurs vid Privata högre lärarinneseminarium.

Gävleborgs läns stip.: 225:— kr. för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola.

Värmlands läns stip.: 225:— kr. för kurs vid Sophiahemmets sjuksköterskeskola.

Uppsala läns stip.: 225:— kr. för Församlingssystemkurs vid Samariterhemmet i Uppsala.

Södermanlands läns stip.: 300:— kr. för kurs vid folkskoleseminarium.

Västmanlands läns stip.: 500:— kr. för fullständig sjukvårds- eller barnsjukvårdskurs.

Örebro läns stip.: 225:— kr. för lärarinnekurs vid Johanna Brunssons vävskola.

Östergötlands läns stip.: 625:— kr. för språkstudier i utlandet för utbildning till handelskorrespondent.

Skaraborgs läns stipendier: 500:— kr. för kurs vid högre lärarinneseminarium; 300:— kr. för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola; 300:— kr. för kurs vid Svenska Fattigvårds- och Barnavårdsförbundet.

Älvsborgs läns stip.: 320:— kr. för kurs vid Sällskapet Barnavård.

Göteborgs och Bohusläns stipendier: 315:— kr. för kurs vid Högre lärarinneseminariet vid Stiftelsen Kjellbergsska Flickskolan i Göteborg; 315:— kr. för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola.

Kalmar läns stip.: 290:— kr. för kurs vid Kalmar småskoleseminarium.

Gotlands läns stip.: 290:— kr. för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola.

Kronobergs läns stipendier: 300:— kr. för kurs vid högre lärarinneseminarium; 230:— kr. (Elfvingsska fonden) för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola; från Anonym donation: 220:— kr. för kurs vid högre lärarinneseminarium; 220:— kr. för kurs vid småskoleseminarium; 220:— kr. för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola.

Jönköpings läns stip.: 225:— kr. för kurs vid Fredrika-Bremer-Förbundets fruktodlings- och trädgårdsskola Apelryd (två-årig kurs).

Hallands läns stip.: 225:— kr. för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola.

Kristianstads läns stip.: 230:— kr. för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola.

Malmöhus läns stip.: 600:— kr. för kurs vid Tandläkare-Institutet.

Villkor för sökande av länsstipendium: att vara och två år omedelbart före ansökan ha varit skriven i det län, vars stipendium sökes.

Ansökan åtföljd av bevittnade avskrifter av kunskapsbetyg samt läkare- och mantalsintyg ställas till Fredrika-Bremer-Förbundets Stipendienämnd, Klarabergsgatan 48, Stockholm, före den 15 februari.

Närmare upplysningar genom sekreteraren, adress som ovan, mottagning måndagar och torsdagar kl. 1—3.

F-B-F-kretsarna.

Halmstadskretsen hade den 5 dec., i samband med Vita Bandet och samtliga politiska kvinnoföreningar på platsen, inbjudit till möte, varvid hovrättsnotarien Elisabeth Nilsson höll föredrag om förslaget till ny lösdrivarlag.

Den 10 december samlades Fredrika-Bremer-Förbundets medlemmar till en stämningfull Luciafest, med sång och musik av fröken Bengtsén, fru Grönvall och fru Åkerlund.

Kobbs Théer

äro odisputabelt de
finaste
och i bruket de

billigaste.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET.

Redaktör: *Ellen Klemán.*

Samtliga förbundsmedlemmar erhålla tidskriften. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: 1/1 år kr. 6:50; 1/2 år kr. 3:50; 1/4 år kr. 1:90. Lösnummer 65 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan, Stockholm.* Redaktionstid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3.* Tel. Norr 48 50, 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag.* Tel. Norr 48 50, 27 62.

Damer böra köpa

KORSETTER — BRÖSTHÅLLARE
UNDERKLÄDER — STRUMPOR
HANDSKAR — VANTAR

i Twilfit, Nybrogatan 11, Stockholm, som har det största urval, det nyaste och elegantaste i modeväg och lägsta priser i Stockholm.

$\frac{A}{B}$ Nya Blå Hand,

Skönfärgeri- & Kemisk
Tvättanstalt,

STOCKHOLM - ETABL. 1858
KONTORET Tel. Liljeholmen 23
Postadr. för fabriken: Liljeholmen, Sö. 334 26.

BUTIKER: Holländaregatan 13. Norr 46 33.
Smålandsgatan 8. Norr 125 09. Brännkyrkagatan 2. Sö. 334 39. Hornsgatan 170. Sö. 301 35.

AKTIEBOLAGET Stockholms Nya Järnsängsfabrik E. L. ERICSSON

Specialaffär för

Sängar, Sängkläder, Soffor,
Ottomaner 1 och 2 bäddar,
Täcken, Filtar, Överkast,
Kuddar m. m., m. m.

Kontor & Utställning

16 Norrlandsgatan 16
STOCKHOLM Tel. 78 56, N. 7181

Blodbrist

övervinnes bäst med färmecinen IDOZAN. Snabb verkan. Begär originalflaska å Kronor 3: 50. Fås å alla apotek.

IDOZAN A
svagt avförande.

IDOZAN B
ej avförande.

Kina-IDOZAN
särskilt stärkande.

Innehåll.

Stadsfullmäktigeval.

Katolsk kvinnointernationalism. Av *Ellen Kleman*.

Lönestridden inom folkskolan.

I barnets århundrade. Av *Maj von Engeström*.

Hur förberedes en lyckosam inträdesprövning?

»We twa». Av *Anna Kleman*.

Pensionslagen bör revideras.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier 1927.

F.-B.-F.-kretsarna.

Öka hemtrevnaden

med en

HANDÖLS
TÄLJSTENS-
KAMIN

Lättskötta. — Bränslebesparande. — Eleganta.

Finnas i olika storlekar och prislägen.

Handöls Nya Täljstens och Vattenkrafts Aktiebolag.

Tel. 101 80

Birger Jarlsgatan 33, Stockholm

Tel. N. 58 53